

دبیرستان البرز

سازمان زیباسازی شهر تهران

دفتر پژوهش‌های فرهنگی

سازمان زیباسازی شهر تهران

سازمان زیباسازی شهر تهران

خیابان ولی عصر، بالاتر از میدان ونک، خیابان شهید علیرضا دامن افشار، شماره ۵۵،

تلفون: ۸۸۸۰۴۸۱-۳   نمابر: ۸۷۸۵۳۳۲

www.zibasazitehran.ir

با همکاری دفتر پژوهشهای فرهنگی

تهران: خیابان کریم خان زند، خیابان ایرانشهر شمالی، نبش کوچه یگانه، شماره ۲۲۹

کد دستی: ۱۵۸۴۷۳۶۹۱۳   تلفن: ۸۸۲۱۳۶۴   دورنگار: ۸۸۳۰۲۴۸۵

www.iranculturestudies.com

www.Lahzeh-ketab.com

● **بیرستان البرز**

رشته کامران صفامنش

● ویراستار: سارا مردوخ

● طراح و صاحب آرا: فریده داورزنی

● چاپ: نقس ایران ● چاپ اول: ۱۳۹۰

همه حقوق محفوظ است.

ISBN: 978-964-370-226-

شایک: ۷-۲۳۶-۳۷۹-۹۶۴-۹۷۸

صفامش، کامران، ۱۳۲۵-
دبیرستان البرز/ نوشته کامران صفامش؛ [به سفارش] سازمان زیباسازی شهر تهران-
تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی، ۱۳۹۰.
ص ۴۰: مصور (بخشی رنگی).- (تهران پژوهی؛ ۱۸)

ISBN: 978-964-379-236-7

۱. دبیرستان البرز. ۲. تهران_آثار تاریخی. الف. سازمان زیباسازی شهر تهران. ب. دفتر فهرست نویسی براساس اطلاعات فیما کتابنامه: ص. ۴۰.

77A/55122

پژوهشهای فرهنگی ج. عنوان.
LGR ۲۱۵۵/الف ۷ ص ۷ ۱۳۹۰

٢٢٢٨-٢٨

کتابخانه ملی ایران

فهرست مطالب

۷	■ مقدمه
۸	■ سابقه نخستین مدرسه آمریکایی در تهران
۱۰	■ موقعیت و تاریخچه زمین مدرسه
۱۳	■ سفارش دهنده آمریکایی و معمار روسی
۱۶	■ توصیف ساختمان اصلی مدرسه البرز، رولستون هال
۲۵	■ نظام فضایی
۲۶	■ ترکیبات نما
۲۷	■ سازه
۲۹	■ تزیینات
۲۹	• ورودی ها و عناصر وابسته
۳۴	• تزیینات داخلی
۴۰	■ منابع

حکمر پیدایش مدارس جدید مانند گسترش دانش نوشتاری، کتاب‌های جدید، روزنامه و آموزش، به دوران پیدایی فکر تجدد در ایران بازمی‌گردد. آنکه سابقه آن به دوره قاجار و با اعزام محصلان ایرانی به خارج کشور می‌رسد و در نهایت با ایجاد مدارس جدید، فصل تازه‌ای در آموزش توانا ایران وجود آمد. هم‌چنین گسترش مدارس جدید ایرانی به تشبیل «جمع معارف» در سال ۱۳۱۵ قمری (۱۲۷۶ ش) و فعالیت‌های میرزا حسن را سدیه و بسیاری از کوشندگان این راه بازمی‌گردد که خود موانع بحث دیگران است.

پیشینه تأسیس مدارس خارجی رسمی در ایران به مدارس جدید در ارومیه و تبریز بازمی‌گردد، یعنی در دوران محمد شاه قاجار (۱۲۵۰-۱۲۶۴ ق). «اولین مدرسه خارجی را یک کشیش آمریکایی به نام جاستین پرکینز در شهر ارومیه و در سال ۱۲۵۱ قمری (۱۸۳۸ م) تأسیس کرد و دومین مدرسه را اوژن بوره کشیش فرانسوی در اوایل سال ۱۲۵۵ (ژانویه ۱۸۳۹ م) در شهر تبریز تأسیس کرد»^۱ بحرینی اردکانی، ۱۳۷۰، ج ۱، ص ۲۴۰-۲۴۱. در آن دوران، هدف ایجاد دارالفنون بود که به نام «دارالعلم شناسایی ملل» خوانده می‌شد و مربوط به سده ۱۳۰۰ سال قبل از افتتاح دارالفنون در تهران است. از آن زمان به بعد مدارس جدید پسرانه و دخترانه خارجی در تهران و شهرهای مهم دیگر به تدریج ایجاد شد که مدارس آمریکایی، فرانسوی، انگلیسی، آلمانی و روسی از آن جمله‌اند. در سال ۱۲۹۳ شمسی (۱۹۱۴ م) همزمان با آغاز جنگ جهانی اول «وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرف» تأسیس شد و به

دنبال آن، تأسیس مدارس جدید نظام تازه‌ای یافت؛ برای فعالیت آنها ضابطه‌های جدیدتری به وجود آمد و آمار آنها برای اولین بار در سال ۱۲۹۷ شمسی تهیه شد و انتشار یافت.^۱

سابقه نخستین مدرسه آمریکایی در تهران

ایجاد نخستین مکتب‌خانه آمریکایی در تهران به مارس ۱۸۷۲ میلادی (محرم ۱۲۹۰ قمری) برمی‌گردد. این مکتب‌خانه به صورت آموزشگاهی با ۱۰ شاگرد در نزدیکی دروازه قزوین شروع به کار کرد. در سال ۱۸۸۷ میلادی (۱۳۰۴ ق) با ورود هیئت خدمات فرهنگی آمریکایی‌ها به تهران ساختمان نسبتاً بزرگی در شمال شهر آن زمان تهران منبذوده خیابان سی تیر ساخته شد و به مدت ۳۸ سال به صورت دبیرستان عمل می‌کرد. در سال ۱۹۲۴ میلادی (۱۳۰۳ ش) ساختمان اصلی مدرسه آمریکایی ساخته شد و پس از چندی مدرسه به این ساختمان جدید منتقل شد. محل جدید مدرسه آمریکایی، در اراضی خارج از دیوارهای یوسف‌آباد قرار داشت. این محل، اکنون تقاطع خیابان‌های حافظ و انقلاب اسلامی است و به نام «کالج آمریکایی‌ها» به چهارراه کالج شهرت یافته است.

فکر ایجاد یک کالج به سبک آمریکایی از اوایل سده بیستم میلادی شکل گرفت و توسط میسیون آمریکایی در تهران دنبال شد که در نهایت در سال ۱۹۱۳ (۱۲۹۲ ش) با تهیه زمین، وارد مرحله اجرا گردید. اگرچه ایجاد مدرسه آمریکایی تا آن زمان سابقه داشت، ولی نام کالج آمریکایی با نام دکتر ساموئل مارتین جردن عجین شده است. وی در سال ۱۲۷۷ شمسی (۱۸۹۸ م) به ایران آمد و مسئولیت مدیریت و تهیه نقشه و بنای ساختمان‌های این کالج را به عهده داشت. دکتر جردن بعدها ریاست مدرسه را تا سال ۱۳۱۹ شمسی به عهده گرفت و

۱. پس از وقفه‌ای در سال ۱۳۰۴ شمسی، آمار سال‌های ۱۳۰۱ تا ۱۳۰۴ شمسی به کوشش میرزا علی اصغرخان حکمت در سالنامه آماری یا احصائیه مربوط به این وزارت‌خانه منتشر شد که در آن ۹۷۴ مدرسه بر اساس تقسیم‌بندی اکابر، ابتدایی، قدیمی و فنی و نیز بر حسب نوع مالکیت دولتی، ملی و خارجی در شهرهای مختلف ایران معرفی شده بود.